

Adalékok a Márianosztrai Fegyház és Börtön történetéhez (1956 októberétől – 1990 decemberéig)

A Börtönügyi Szemle 1991/2-es számában közzétett cikkem azzal zárult, hogy a büntetésvégrehajtás felső irányítása 1956 októberétől december 11-éig lényegében megszűnt. Október 29-én megalakult ugyan a bv-parancsnokságon a Forradalmi Bizottság *Virág Miklós* alezredes országos parancsnokhelyettes vezetésével, ám az az ügyek operatív irányításába nem folyt bele. Másnap éjjel megszövegeztek egy felhívást, melyben követelték a szovjet csapatok kivonulását és a bévénél dolgozó ÁVH-sok eltávolítását. S ezt el is juttatták a Rádióhoz. Majd felszólították a különböző egységeket, hogy alakítsanak forradalmi bizottságokat.

Márianosztrán 1956. október 23-án 445 elítélt töltötte büntetését, ebből 390 politikai, 55 pedig köztörvényes fogvatartott volt. Még ezen a napon 7–8 főből álló bizottság kereste fel az intézet parancsnokát a politikai foglyok szabadon bocsátását követelve. A bizottság egyébként a környékbeli községek lakosaiból, illetve az egységüket elhagyó honvédtisztekből állt. Követelésüket alátámasztandó megfenyegették az intézet parancsnokát, hogyha nem teljesíti kérésüket, akkor tüzérsséggel szétlövöztetik az intézetet. A 6–26/1957. sz. jelentésben arról számol be az intézetparancsnok, hogy a község déli részén, egy erdős, bokros területen (feltehetően a Kálváriadombon) tüzérsségi alakulatot láttak. Október 28-án az intézmény vaskapuja előtt mintegy 40–50 tüntetőből álló csoport gyűlt össze a község lakosaiból. Ők is a politikai foglyok szabadon bocsátását követelték, és kérésük nyomtatékosítandó nekistek a vaskaput rugdosni. E jelenet is jó! jellemezte a helyi viszonyokat. Amíg az egyik rugdosó kívülről dörömbölt, addig a testvére belülről csitította.

Végül az intézetparancsnok megjelent az őrszobán, ahol az ott lévő 12–15 beosztottal együtt – a többiek ugyanis szétszéledtek – eldöntötte, hogy a politikaiakat szabadon engedi, a köztörvényesek viszont maradnak. A szabaduló politikaiak közül többen beszédet mondtak az intézet előtt összegyűlt tömegnek. Később néhány szabadult gépkoocsit és fegyvert követelt, de nem kapott.

A ma élő szemtanúk szerint katonai szempontok nem indokolták a börtönkapu megnyitását, mert az említett tüzérsségi alakulat csak 1957 februárjában bukkant elő az intézetparancsnok emlékezetében a szobi járási párttitkár sugallatára. Azt, hogy volt-e tüzérsségi alakulat, vagy sem: a mai napig nem derítették fel. Magát az intézetet kézi fegyverrel nem lehetett volna bevenni. Az intézet alatt levő pincerendszer jóvoltából még a tüzérsségi tüzzel szemben is meg lehetett volna védeni a személyi állományt. Arról nem is szólva, hogy ki mert volna tüzérsséggel lövetni, amikor a foglyok kiszabadítása volt a cél, és a tüzérsségi tűz elsősorban őket érte volna.

A bv-parancsnokság Forradalmi Bizottságának felhívása, miszerint a volt ÁVH-sokat és a belső karhatalmistákat el kell távolítani, destabilizálta a személyi állományt, hiszen egy részük tényleg az ÁVH-nál dolgozott. Zömük persze nem tehetett róla, hogy annak idején épp oda sorozták be, a felhívásban viszont ők is mint felelősök voltak feltüntetve, ezért logikus, hogy eltávoztak a felelősségre vonás elől. Közvetlen munkatársai sem könnyítették meg az intézetparancsnok dolgát. Volt, aki párttagkönyvét tépdeste, volt aki eldöntötte, hogy sohasem józanodik ki: Molotov-koktélokot gyártott tankelhárítás céljából.

December elejére megváltozott a helyzet. A felső belügyi vezetést lecserélték, a büntetésvégrehajtás felügyeletével pedig *Kurimszky Sándor* vezérőrnagyot bízták meg. Ő leváltotta *Garasin Rudolfot* a büntetésvégrehajtás országos parancsnokát, és a helyére *Kovács Gyula* ezredest nevezte ki. A márianosztrai parancsnokot, előbb felfüggesztették, majd 1957. február 1-jén visszahelyezték a beosztásába. Leszerelték az anyagi szolgálatvezetőt, az intézet parancsnokhelyettesét és a bűnügyi nyilvántartó vezetőjét. Rajtuk kívül még több kisebb beosztású bajtársnak is meg kellett válnia egyenruhájától. Évekkel később néhányan ismét testületi tagok lettek.

Az intézetnek 1957. januárjától húsz dolgozót kellett a Budapesti Körzeti Börtönbe vezényelnie. Közben a fogvatartottak létszáma ismét megnőtt, mert újfent politikaiakkal kezdték feltölteni az intézetet, minek következtében létszámhiány állt elő. A parancsnok a hatvani ezredparancsnokhoz fordult, hogy a karhatalmi erősítésként hozzávezényeltekől helyezzen át tíz embert a büntetésvégrehajtás kötelékébe. Közben persze az intézet maga is komoly erőfeszítéseket tett a létszámhelyzet megoldására. 1956. október 23-a és 1957. július 10-e között tizenhat új embert vettek fel.

1957 nyarán, pontosabban július 31-én rabnevelőket állítottak szolgálatba. Márianosztrán egy tiszte neveztek ki e feladatra, ő koordinálta a nevelés területén folyó munkát. A konkrét nevelési tevékenységet a kiadott szolgálati utasítás alapján tulajdonképpen az üzemvezetőknek, a művezetőknek, a munkáltató csoportvezetőknek, a körletparancsnokoknak, a körletöröknek és a munkáltató öröknek kellett volna elvégezniük. Sajnos az említett utasítás már megjelenése pillanatában két súlyos hibát rejtett magában. Egyfelől a napi feladatot összekeverte a szoros értelemben vett nevelési tevékenységgel, másfelől a feladatul szabott teendőket mintegy mellékfoglalkozásként kívánta az állománnyal végrehajtatni. Hát, úgy is hajtotta végre...

1957 szeptemberében az országos parancsnok intézkedett a személyi állomány politikai és szakmai továbbképzésének ügyében. Ez idő tájt a büntetésvégrehajtási beosztott, ha forradalmilag ébernek akarta tudni magát, gyűlölte a fogvatartottakat. A bv-intézetek ezekben az években politikailag kétfelé kötődtek. Egyrészt alkalmazkodniuk kellett az Országos Parancsnokság politikai osztályához, mely a bv-szerveknél folyó politikai munka egy részét felügyelte, másrészt alkalmazkodniuk kellett a területileg illetékes pártbizottságokhoz, mivel az intézeti pártalapszervezetek hozzájuk tartoztak. Olyannyira, hogy pl. az utóbbiaknak rendszeres hangulatjelentést kellett küldeni, melyben nemcsak az intézet, hanem a község, sőt még az egyház területén történekről is hetente be kellett számolni. Az MSZMP tehát ott folytatta, ahol az MDP abbahagyta.

1958-ban a belügyminiszter első helyettesének 10. sz. parancsa elrendelte az elítéltek kategorizálását börtönök szerint. Ez Márianosztrán azt jelentette, hogy hozzánk kerültek az ún. „osztályidegen elsőbűntényesek és visszaesők”, a súlyosan visszaeső köztörvényesek, valamint a jogerősen elítélt politikaiak egy része tekintet nélkül büntetésük időtartamára. A végrehajtás részletes szabályait az országos parancsnok 47/1959. sz. pa-

rancsa határozta meg. 1958 júliusának első felében Márianosztra 279 elítéltet átszállított a Budapesti Országos Börtönbe. 206 fogvatartottat pedig a Váci Országos Börtönbe. Ugyanakkor az előbbtől 120, az utóbbtól meg 151 politikai elítéltet kapott. A szállításokat kizárólag éjszaka, crös kísérettel bonyolították le.

A cserék végrehajtása után házon belül is differenciált az intézet. Elkülönítette a politikaiakat és a köztörvényeseket, sőt a politikaiakon belül a szervező-irányító tevékenység miatt elítélteket és a papokat. Szétválasztotta a fogvatartottakat büntetésük időtartama szerint is. Máshova helyezték az 1–5 évrre, mint az 5–10 évre ítéeltet, megint másutt helyezték el a 10–15 évre ítéeltet, mint az életfogytiglanosokat. A munkahelyek alapján a következő csoportokat alakították ki: kötélyüzem 1–10 év politikai, cipészüzem 1–10 év köztörvényes, karbantartó 1–10 év politikai, állatgondozók 1–5 év köztörvényes stb. A körletek is differenciálódtak. A földszinten helyezték el az 1–5 évre ítéeltet, az első emeletre kerültek az 5–10 évre, a második emeletre pedig a 10–15 évre ítéelt. A magánzárkacsarnok harmadik emeletén az életfogytiglanosok töltötték szabadságvesztésüket, míg a dolgozó fogvatartottak zömmel az első körleten éltek. Itt jegyzem meg, hogy az ún. kötelező zárka mint intézkedés még érvényben volt. Ez azt jelentette, hogy az elítélt büntetésének első részét végig a cellájában töltötte, ha akart sem volt joga dolgozni.

Figyelembe véve az elhelyezési körletek befogadóképességét csak az életfogytiglanra ítélték száma 200 körül mozgott az 1958–1959-es években. Munkáltatni változatlanul csak az elítéltek egyharmadát, egynegyedét lehetett. A már említett 47/1959. sz. országos parancsnoki parancs elrendelte a belső őrhelyek megerősítését egy-egy plusz őrrrel. Emiatt azután a külső őrkök között állt elő létszámhiány. Ismét a honvédség segítségét kellett kérni. 1958. július 28-ától az intézet külső őrzését sorállományú honvédszázad látta el. A 60–65 katonából álló csoportot belső szolgálatra nem lehetett igénybe venni, közvetlen előjáróik (század-, illetve szakaszparancsnokaik) bv-tisztek, bv-tiszthelyettesek voltak. A kiskatonákkal való együttműködés sem volt problémamentes, hol a bévésekkel, hol a község lakosaival kaptak össze. Egyébként sem lehetett irigyelni az akkori vezetést, mert a fenytések nagy részét a személyi állománnyal szemben ittasság, illetőleg verekedés miatt kellett kiszabni.

A honvédszázad Nosztrára vezénylését a rezsिम szigorodásán túl a személyi állomány fluktuációja is indokolta, mert csupán 1958-ban tíz testületi tagtól vált meg az intézet. Az eltávozók részben maguk kérték leszerelésüket, részben pedig fegyelmi úton táncsolták el őket. Ez idő tájt már lényegesen kevesebb a politikai okok miatt elbocsátottak száma, jobbára szakmai, emberi oka, magyarázata van az elbocsátásnak. Van, aki azért szerel le, mert az elítélteket sajnálva rendszeresen sírva fakad. 1958 végén ismét új parancsnokot kapott az intézet, az eddigi helyettes, *J. I. őrnagy* személyében, aki egy rosszul végrehajtott riadó miatt azzal büntette a testületet, hogy engedélye nélkül senki nem hagyhatta el a község területét.

Ugyanakkor hirdették meg az országgyűlési és a tanácsi választásokat. Nem bagatelizálták el a személyi állomány felkészítését. Parancsok, utasítások sora szabályozta azt, így pl. a belügyminiszter 20. sz. parancsa, a BMh. 27. és a BvOPK 17. sz. utasítása, a helyi parancsnok 34. sz. parancsa, és így tovább. Ez utóbbiban olvasható, hogy „számolni kell az imperialista hírszerző szervek, valamint egyéb ellenforradalmi elemek aktivizálódásával, fokozott propaganda-tevékenységével, a letartóztatottak zavart keltő cselekményeivel”.

A „demokratikus” választás Márianosztrán 100%-os készülség mellett zajlott le. Megduplázták a külső és belső őrséget, ez utóbbit 15 emberrel megszilárdítva. Állandóan rendelkezésre állt egy nyolc főből álló felderítőraj, egy 4 × 4 főből álló géppuskás, valamint egy 4 × 2 főből álló golyószórós raj. 6 × 3 emberből járőr csoportot, 15 emberből bévés csapatot, 13 emberből sorállományú tartalékerőt, végül 8 személyből ún. tűzoltórajt hoztak össze az intézetben. Ami pedig a biztosítás technikai részét illeti: 340 db tűzfegyver és 150 000 db lőszer, valamint többszáz kézigránát volt előkészítve. Még a légy is csak kellő okmányokkal felszerelve és tüzetes motozás után repülhetett az egyik helyről a másikra...

1959. április 4-c alkalmából a Népköztársaság Elnöki Tanácsa amnesztiát hirdetett. Főleg azok részesültek kegyelemben, akiknek a büntetése nem haladta meg a két évet. A négy évet meg nem haladó esetében felezték a büntetés idejét. Ám még négy év felett is lehetett kegyelmet kapni, ha a büntetést a Rögtönítélő Bíróság, a Bíróság külön tanácsa vagy maga a Népbíróság szabta ki, és a büntetés végrehajtása során az elítéltek „a megjavulás komoly jeleit mutatták”. Teljes egészében kizárták viszont az amnesztiából a politikai jellegű cselekmények szervezőit, vezetőit, anyagi támogatóit, a súlyos köztörvényeseket meg a visszaesőket.

A tvr. 5. §-ának (3) bekezdése pedig kifejezetten a Márianosztrán fogvatartottak egy része számára jelentett külön akadályt, mert „a megdöntött fasiszta rendszer vezetőit és a volt kizsákmányolókat” kizárta az amnesztiából. Ezen változtatott az 1960. évi 10. tvr., mely elsősorban a politikaiak egy részét érintette. Az 1. §-a döntően a forradalmi események, a 2. §-a viszont kimondottan a háborús és népellenes büntettek elkövetőire vonatkozott. A két amnesztia-rendelet kapcsán 1959-ben és 1960-ban összesen 259 elítélt szabadult Márianosztráról.

Itt kell megemlíteni, hogy a politikaiak sokkal fegyelmezettebbek és szervezettebbek voltak a börtönön belül is, mint a köztörvényesek. Az 1959-es (inkább a köztörvényeseket érintő) amnesztia-rendeletet a politikaiak csendben fogadták, figyelmüket inkább a nemzetközi események kötötték le, mert ezektől várták szabadulásukat. És igazuk lett. 1960-ban a köztörvényesek (miután kimaradtak az amnesztiából) már közel sem voltak olyan csendesek. Arra vártak, hogy „a politikaiak majd pofára esnek”, azaz nem kapnak kegyelmet. Többségük valóban csak két-három év múlva távozhatott a nosztrai intézményből.

Három nagy csoportba sorolta a bv-szabályzat a politikai elítélteket. Voltak itt háborús és népellenes bűnök miatt elítélt magas rangú katonatisztek, csendőrök, nyilasok, politikai detektívek, VKF/II-es ügynökök stb. Volt itt sok ötvenhat után bebörtönzött értelmiségi, így jogász, művész, egyházi személy. A két kategória közé sorolták az osztályidegen földbirtokosokat, iparmágnásokat és nagykereskedőket, akik vagyoni helyzetük-nél fogva emelkedtek ki 1945 előtt. Csupán néhány jelentősebb akkori politikai elítélt nevét említem: *Déry Tibor, Eörsi István, Mensáros László, Obersovszky Gyula, Turcsányi Egon, Ádám György, Gáli József, Perbíró József* – és így tovább.

1961-ben ismét új parancsnoka lett az intézetnek. *K. P.* pályafutása még az ötvenes évek elején indult. Külső örként kezdte, aztán ahogy elvégezte az iskoláit úgy lépett egyre feljebb a ranglétrán; végül mint országos parancsnokhelyettes ment nyugdíjba. A hatvanas évek első felének változásai Márianosztrára is visszahatottak. (Pl. az új Btk. az osztályidegen-kategória megszüntetésével, azzal a szervezeti ténnyel, hogy a büntetésvégre-

hajtás visszakerült az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alá, s nem utolsósorban az 1963-as amnesztiával.) Az éves jelentések szemlélete depolitizálódott, a figyelem egyre inkább a szakmai problémák felé fordult.

Márianosztrának szerencséje volt az új parancsokkal. Az intézet élete számottevően javult. A kiadott rendelkezések rövidek, tömörek, emellett rendkívül precízek és átfogóak voltak. Az elítéltek létszáma 700–800 főben stabilizálódott, természetesen nem számítva a nagymértékű fluktuációt. A 750 fős átlaglétszám ugyanis 1964-ben 5180 fős forgalmat takart. Panaszkodott is leterheltségére a bűnügyi nyilvántartó. Változatlanul sok problémát okozott a foglalkoztatás megszervezése. 1964 végén 374 elítélt dolgozott, 229 fogvatartottat ítélték kötelező zárkára (tehát ennyi embert nem is lehetett foglalkoztatni!) és 242 elítéltnek nem jutott munka. A nevelői apparátus létszáma igen csekély volt, egy nevelőre több mint 200 elítélt jutott. S ha ehhez még hozzászámítjuk az elítéltek cserélődését (ami az átlaglétszám hatszorosát tette ki), akkor aligha beszélhetünk nagyképeség nélkül nevelésről. A nevelők jóformán csak adminisztráltak.

1966. május 16-án megjelent a BV.OPK. 7. sz. utasítása, mely elrendelte, hogy az intézetparancsnokoknak negyedévenként be kell számolniuk a személyi állomány hangulatáról. Írásbeli jelentésüket a személyzeti és oktatási osztály vezetőjéhez kellett eljuttatniuk. Erre azért volt szükség, mert „a kispolgári ideológiák és szokások hatása egyre erőteljesebb lett a beosztottak életében, és mert néhány testületi tag munkáját komolyan megzavarta vallásos világnézete”. Volt ennek a parancsnak egy olyan rendelkezése, amelynek jelentőségét csak jóval később, a hetvenes évek elején értettem meg. „Név szerint kell jelenteni azokat, akiknek a magatartása negatívan befolyásolja a személyi állomány hangulatát”. Sokszor hallottam ama kijelentést, hogy a „fálnak is füle van”, és lassan rájöttem, hogy az említett jelentésekben a Rendőrség kihelyezett részlegének, az ún. belső elhárításnak a munkáját könnyítettük meg.

1966 nyarán egy tragikus, de végül is szerencsés kimenetelű baleset zavarta meg a nosztrai bv-intézet életét. N. Z. munkáltató ór három géppisztoly-sorozatot eresztett önműn mellkasába. 15 lövedéket operáltak ki belőle. A szakaszvezető csodával határos módon életben maradt. Az ügyészségi vizsgálat öngyilkossági kísérlettel vádolta N. Z.-t, ám az orvosszakértői vélemény hatására az ügyészség visszalépett, és balesetnek nyilvánította a történeteket. Kiderült, hogy a szakaszvezetőből egy agysorvadás váltott ki epilepsziás rohamot. N. Z.-t fegyveres szolgálatra alkalmatlanná nyilvánították és leszerelték, de mint polgári alkalmazott a büntetésvégrehajtástól ment nyugdíjba. Ami a szökéseket illeti, Márianosztra szerencsés volt. 1953 és 1967 között szinte nem fordult elő a rendkívüli esemény e típusa. Később annál többször, de erről majd a továbbiakban.

1968-ban ismét új parancsnoka lett az intézetnek T. I. Örnagy. Tőle vette át a stafétabotot ugyanezen év novemberében H. I. alezredes. A hatvanas évek végén, illetve a hetvenes évek elején az intézet elérte, hogy a fogvatartottak szinte teljes körét foglalkoztatni tudta. Egyfelől ugyanis csökkent az elítéltek létszáma, másfelől sikerült több új munkahelyet létesítenie. A cipészet és a fonóüzem mellett beindult a labdavarrás és a nyomdászat. A kifejezés ne tévesszen meg senkit, Márianosztra soha nem szedtek ki könyvet, itt csak a válogatás, a vágás, a ragasztás meg a kötés műveletét végezték az elítéltek a Zrínyi Nyomdával kötött szerződés alapján.

A felsorolt munkahelyeken vállalati struktúrában tevékenykedtek az elítéltek, de számottevő volt Nosztrán a költségvetési munkáltatás is. Itt kell megemlíteni a Postával szerződött kábelbontó üzemet és a Filatéliával együttműködő bélyegüzemet. Rövid ideig,

inkább kísérleti jelleggel bedolgoztattunk a Fővárosi Kézműipari Vállalathoz is. Szólni kell az ún. saját rezsiz munkahelyekről, mint pl. az asztalos-, a lakatos-, az építő, valamint a mosóüzemekről. Külön is megemlítendő a szőnyegszövő üzem, ahol a fogvatartottak kizárólag kézi csomózással készítették a szőnyeget, amelyeket komoly összegért, pl. több tízezer forintért is el lehetett adni. Az országos parancsnokság, a minisztériumok, de még a parlament is vett ezekből az elítéltek által készített szőnyegek közül.

A jogszabályi változások kapcsán az intézet neve Országos Börtönről előbb Szigorított Börtönre, majd Márianosztrai Fegyházra változott. Az elítéltekkel ekkortájt igen keményen bántak, jogaikat jócskán korlátozták. Háromhavonként volt levélváltás, hat-havonta engedélyeztek egy húszperces beszélőt, és évente egyszer kaphattak csomagot. Az 1968 végén kinevezett parancsnok 1972 elején meghalt. Az irányítást rövid ideig *S. I.* főhadnagy látta el, majd nyáron kinevezték *dr. H. T.* őrnagyot az intézet élére. Néhány dolgot érdemes vele kapcsolatban felelmegetni. Mivel előzőleg megyei főügyész volt, munkatársai tevékenységét minden vonatkozásban a törvényesség útjára terelte. Végül, de nem utolsósorban ő teremtett Márianosztrán önálló vállalatot 1976. január 1-jén, Börzsöny Vegyipari Vállalat néven.

Ezt megelőzően a nosztrai üzemegységek csupán a balassagyarmati székhellyel működő Ipoly Cipőgyár tartozékai voltak. Az új vállalat 16,4 millió forinttal indult és D-kategóriás besorolást kapott. (1979-ben C-s, 1984-ben pedig B-kategóriás lett.) A nyolcvanas évek elején Győrött, Pécsen és Szekszárdon üzemegységeket létesített a vállalat, ám ezek – Győr kivételével – ma már nem tartoznak hozzá. Eleinte a kötélgyártás és a labdavarrás volt a fő profil, ma már inkább a seprű-, illetve raklapgyártás. (Időközben kérdésessé vált a labdavarrás jövője!)

1976-ban *dr. H. T.*-t országos parancsnokhelyettesé léptették elő, és helyére *D. J.* őrnagyot nevezték ki Márianosztrára. Az intézet alapterületének bővítése már *D. J.* nevéhez fűződik. A vállalati üzemeket meg a termékek raktározását már nem lehetett a bástyafallal határolt területen megoldani. Ezért az intézet észak-nyugati részén egy 150 × 100 méteres szakasz szögesdróttal lett bekerítve. Itt épült fel a 875 m²-es háromhajtós raktár és a 3300 m²-es háromszintes kötélüzem. Az építkezés mintegy öt éven át folyt, és igencsak próbára tette a testületi tagok türelmét. Szinte több problémát okoztak a kivitelező vállalat civil dolgozói, mint az elítéltek. Szeszkesital nélkül pl. nem voltak hajlandók felvenni a munkát, és az intézet engedni kényszerült, mert a kötélüzem padozatának bitumenezését nem bízhatták az elítéltekre. Ennek aztán az lett a következménye, hogy ha valaki átesett a talicskán, de nem esett bele, az már józan munkaerőnek számított.

A kötélüzem végül nyolcvan millióért felépült, azzal a szépséghibával, hogy közben a magyar mezőgazdaságban meghonosodott az ún. szabadtartásos rendszer, és ezzel párhuzamosan megszűnt a kötelek iránti igény. Ezért gyártunk most seprűt és raklapot. „A baj nem áll meg háromig” tartja a mondás, s valóban, a vállalati beruházás utolsó kiemelkedő eseménye egy szökés volt. 1980 nyarán *H. Y.* villanyszerelőként dolgozó elítélte az őrfelügyelőségét, no meg az őrtorony nagyméretű holt terét kihasználva átvágta a drótkerítést és Budapest felé távozott. Zebegényben, a lakosság segítségével sikerült elfogni. Pár hónappal később ismét rendkívüli eltávozást engedélyezett magának, majd egy év elteltével újfent szabályos szökési akcióba kezdett. Így aztán kétszer 1 év és 10 hónap ítélet-meghosszabbítást vívott ki magának.

1982-ben új körletrész alakult a fonóüzem területén. Az elítéltek itt öntevékeny

szervezetet hoztak létre, ahol is elítélt segédfelügyelők (és nem hivatásos örök!) látták el a biztonsági feladatokat. A körlet életének irányítását két nevelőre és egy főfelügyelőre bízták. Miután az intézet fogvatartottjainak száma 1990-ben lecsökkent, megszüntették ezeket az öntevékeny körleteket. Az ötlet egyébként nem volt rossz, a szervezeti forma megállta a helyét. Ha valaha ismét újjáélesztjük, egy-két dolgon azért feltétlenül változtatni kell, így pl. más módon kell az elítélteket kiválogatnunk, hogy ne veszélyeztesse a körlet életét a spontánul létrejövő kápórendszer. 1983-tól vezeti K. G. alezredes az intézetet. Fialat hadnagyként mint üzemegységvezető kezdte pályafutását. Amikor parancsnokhelyettes lett rögvest ráhárult az új vállalati épületek (a raktár, a kötélüzem, a kazánház, a víztárolók és az új körletrész) felépítésének gondja.

1984-ben, 1985-ben került sor az MZ-épületrész felújítására. Gondoljunk csak bele, egészen eddig Márianosztrán ún. küblirendszer volt. Az elítéltek reggel és este ürítették a csöbröket, el lehet képzelni a zárkacsarnokban terjengő „mennyei illatot”. A felújítás befejeződött, de víz nem volt, mert a kutak nem bírták a fogyasztást, különösen nyáron, az aszály idején. A krónikus vízhiány miatt sok esetben pattanásig feszült a helyzet, nemcsak az elítéltek között, hanem a személyi állomány körében is. Ezen csak a Dunamenti Regionális Vízművek rendszeréhez való csatlakozás segített. 1988–1989 óta már a Dunáról kapja Márianosztra a vizet. Megoldódott a szennyvíz elvezetésének problémája, mert az intézet ún. átemelő szivattyúk segítségével nagynyomású csőrendszeren továbbítja azt a szobi tisztítótelepre.

A beruházásokkal valahogy nincs szerencsénk. A zárkacsarnok felújítását sem úsztuk meg szökés nélkül. K. Z. zárkából való távozása klasszikus, rácsfűrészsel végrehajtott szökés volt. Nevezett elítéltet a MÁB különösen veszélyes fogvatartottnak minősítette a befogadáskor, és ezért a harmadik kategóriának megfelelő munkahelyre, a karbantartók zárt műhelyébe osztotta be. Mivel az elítélt szakmunkás volt, valaki (személyét a mai napig homály fedi!) áthelyezte az MZ-felújításhoz. Itt öt-hat fős csoportokban folyt a munkáltatás, és az elítélt fel tudott készülni a szökésére.

Az intézet további történetének ismertetéséhez távlati rátekinvés kell, így az eljövendő eseményekről való tudósítás már másra vár.

Dr. Dóczy István